

Щодо спрямування страхових резервів як інвестиційних ресурсів у конкретні галузі економіки, то ці галузі визначені Постановою Кабінету Міністрів України від 17.08.02 №1211 "Про затвердження Напрямів інвестування галузей економіки за рахунок коштів страхових резервів" [8]. Зокрема, це розроблення та впровадження високотехнологічного устаткування, іншої інноваційної продукції; ресурсо- та енергозберігаючі технології; розвиток інфраструктури туризму; добування корисних копалин; перероблення відходів гірничо-металургійного виробництва; будівництво житла; розвиток транспортної інфраструктури, у тому числі будівництво та реконструкція автомобільних доріг; розвиток сектору зв'язку та телекомунікацій.

Кредитний рейтинг банківської установи, в якій розміщені кошти страхових резервів, повинен відповідати інвестиційному рівню за національною шкалою, визначеною законодавством України. Щодо кредитного рейтингу цінних паперів, емітованих в Україні, в які розміщені кошти страхових резервів, то він повинен відповідати інвестиційному рівню за національною шкалою, визначеною законодавством України.

Зазначимо, що, в цілому, українські страховики стикаються з реальними труднощами вже на стадії вибору фінансових інструментів. Вони намагаються досягти інвестиційних цілей на якісному рівні прийняття рішень відносно найбільш ризикованих напрямів вкладень. При цьому більша частина коштів розміщується на банківських депозитах і поточних рахунках (39% на 01.01.08). Невеликі обсяги та низька ліквідність ринку корпоративних цінних паперів, обмеженість можливостей вкладення в державні цінні папери призводять до того, що страховики змушені використовувати "прості" інструменти, а саме: банківські депозити і поточні рахунки.

Зберігання коштів на депозиті в банку або у валюті могло бути в кращому випадку засобом збереження коштів і захисту від інфляції, але не засобом реального збільшення капіталу, яким могли би бути акції (хоча частка цих інструментів постійно збільшується, з 12% у 2000 р. до 37% у 2007 р.). Перевагою страхових компаній порівняно з іншими інвесторами є те, що вони мо-

жуть грати на ринку на довгостроковому тренді (більше року), тому вірогідність програву у декілька разів менша, ніж на короткому часовому інтервалі.

На нашу думку, для забезпечення ефективної інвестиційної діяльності кошти страхових резервів повинні розміщуватися з урахуванням не тільки безпечності, прибутковості, ліквідності, диверсифікованості, але і контролю за інвестиціями. Страховик повинен мати змогу здійснювати контроль за розміщеними резервами шляхом участі в радах директорів підприємств-емітентів, регулярно одержувати інформацію про прийняті управлінські рішення, поточний фінансовий стан тощо. Сьогодні ж у нього немає ні можливого вибору, ні способів впливу на ефективність своїх вкладень.

Принцип контролю над інвестиціями є особливо актуальним в умовах економіки, що розвивається, і відсутності "прозорого" ринку цінних паперів. Держава ставить за мету підтримку платоспроможності страховиків перед своїми клієнтами і зовсім не звертає увагу на права самих страхових компаній як інвесторів. Тому в більшості випадків вони поки що функціонують на ринку цінних паперів як емітенти, а не інституційні інвестори.

1. Закон України "Про страхування" (у редакції Закону від 04.10.01 №2745-14, зі змінами та доповненнями). 2. Пересада А.А., Коваленко Ю.М. Фінансові інвестиції: Підручник. – К.: КНЕУ, 2006. – 728 с. 3. Розпорядження Держфінпослуг "Про затвердження рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків" від 17.03.05 №3755. 4. Розпорядження Держфінпослуг "Про затвердження Правил формування, обліку та розміщення страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя" від 17.12.04 №3104 (із змінами, внесеними згідно з Розпорядженнями Держфінпослуг №5117 від 14.12.05, №7355 від 22.05.07, №7791 від 07.08.07). 5. Розпорядження Держфінпослуг "Про затвердження Змін до Правил формування, обліку та розміщення страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя" від 17.12.04 №3104 (із змінами, внесеними згідно з Розпорядженнями Держфінпослуг №8316 від 30.11.07). 6. www.oranta.ua 7. Розпорядження Держфінпослуг "Про затвердження Правил розміщення страхових резервів із страхування життя" від 26.11.04 №2875 (із змінами, внесеними згідно з Розпорядженнями Держфінпослуг №5470 від 07.03.06, №5770 від 16.05.06, №7354 від 22.05.07, №7790 від 07.08.08). 8. Постанова КМУ "Про затвердження Напрямів інвестування галузей економіки за рахунок коштів страхових резервів" від 17.08.02 №1211.

Надійшла до редколегії: 3.12.2008

А.В. Мікрюкова, канд. екон. наук, доц.

РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Розглянуто проблему розвитку вітчизняного ринку страхових послуг в умовах глобалізації

The problem of domestic market development of insurance services is considered in the conditions of globalization

Поглиблення міжнародної інтеграції України після вступу до СОТ та розширення ЄС актуалізує проблему забезпечення інвестиційної привабливості ринку фінансових послуг, зокрема страхового ринку.

Проблему інтеграції українського страхового ринку до міжнародної фінансової системи вивчали такі вчені як М. Дворак, О. Гаманкова, Ю. Уманцев, Ф. Фурман та багато інших, що свідчить про актуальність цієї теми за сучасних умов євро інтеграції.

Метою даної роботи є аналіз сучасного стану, проблем та перспектив розвитку страхового ринку України в умовах глобалізації, виявлення можливих позитивних та негативних наслідків інтеграції вітчизняних страхових компаній до світової фінансової системи з огляду на специфіку економіки нашої держави.

На підставі зазначеної мети можна виділити наступні задачі:

- аналіз стану страхового ринку України за умов глобалізації;

- вивчення та оцінка можливих шляхів залучення іноземного капіталу вітчизняними страховиками;

- виявлення позитивних наслідків євроінтеграції страхового ринку України за умови забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних страховиків.

Страховий ринок України є досить закритим для іноземного капіталу, що пояснюється протекціоністською спрямованістю вітчизняного законодавства. Але сьогодні можна спостерігати деякі позитивні тенденції щодо залучення іноземних коштів. Відповідно до Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейським Союзом, страховий ринок нашої країни став більш відкритим для іноземного капіталу. При цьому найбільш привабливим для іноземних страховиків фахівці вважають сектор страхування життя, який нині знаходиться у фазі зародження, але має великий потенціал розвитку.

За даними Держфінпослуг кількість діючих СК станом на кінець першого кварталу 2008 року становила 458 ком-

паній, що у порівнянні із 1 кварталом 2007 року становить 7,5%. У порівнянні із початком року, кількість компаній на кінець 1 кварталу 2008 року зросла на 12, з них на 4 збільшилася кількість страховиків, що здійснювали страхування життя – до 69 компаній, та на 8 – СК "non-life", що становило 389 компаній. Слід зазначити, що за 2007 рік кількість компаній з іноземними інвестиціями становила 78. Протягом 2007 року до Держреєстру було включено 8 страховиків з іноземними інвестиціями, загальна сума іноземних інвестицій яких становила 65,07 млн.грн. Для порівняння за 2006 рік: зареєстровано 3 компанії із іноземними інвестиціями на загальну суму 24,69 млн.грн. Станом на 30.03.2008 кількість компаній з іноземними інвестиціями становила 79. За січень-березень 2008 року до Держреєстру було включено 1 нову страхову компанію зі страхування життя, яка має у статутному фонді іноземний капітал. Загальна сума іноземних інвестицій цієї компанії становила 17,4 млн.грн. Для порівняння за 1 кв.2007 року: зареєстровано 5 компанії із іноземними інвестиціями на загальну суму 33,26 млн.грн. Проте, Проект нової редакції Закону України "Про страхування" [1,2] передбачає підвищення вдвічі вимог до мінімального розміру статутного фонду страховиків: для ризикових компаній – до 2 млн. євро, для компаній зі страхування життя – до 3 млн. євро. Збільшення статутних фондів, з одного боку, адаптує українське фінансове законодавство до європейських стандартів, а з іншого – значно зменшить кількість страхових компаній. Тут є доречним аналіз світового досвіду, так, у Казахстані, де на початку 90-х років минулого століття було підвищено вимоги до капіталізації і фінансової стійкості страховиків, близько половини компаній закрилися [3].

Інвестування у страховий ринок України є перспективним і не може не приваблювати іноземні компанії, які зацікавлені в найвигіднішому розміщенні своїх коштів. Можливі два шляхи здійснення капіталовкладень з боку іноземних інвесторів: перший – інвестування в уже існуючі національні страхові компанії чи створення власних повноцінних дочірніх структур, другий – відкриття іноземними страховиками філій на території України. Для української економіки та внутрішніх інвесторів більш привабливим є варіант, коли прихід іноземних компаній здійснюється через участь у капіталі або викуп вітчизняних страхових компаній. У такому разі виграє і держава, оскільки процес контролю за фінансовими операціями вітчизняних страховиків значно простіший порівняно з іноземними операторами, і, власне, вітчизняні страхові компанії, які одержать необхідні для розвитку фінансові ресурси, а також передові технології,

ефективні методи реалізації послуг і управління бізнесом. В свою чергу, створення філіалів іноземних компаній в Україні є негативним явищем, оскільки ці структури лише частково будуть регулюватися вітчизняним законодавством і легко зможуть вивозити гроші вкладників у материнську країну або офшорні зони [4]. Не маючи фактичного статутного капіталу, прикриваючись статутним фондом материнської структури, такі філіали в разі банкрутства не відповідатимуть за українськими зобов'язаннями, згідно з українськими законами. Цікавим тут є досвід Польщі, де дозволено, за вимогами СОТ та ЄС, відкривати філіали іноземних СК. Але законодавці створили доволі неприйнятні умови для створення філіалів іноземних страхових компаній, тому іноземці працюють через повноцінні страхові компанії, створені згідно з польським законодавством [5].

У зв'язку з вступом в силу Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейським Союзом, безумовно, складно точно спрогнозувати наслідки появи іноземних страховиків в Україну в майбутньому [6]. У той же час така ситуація має істотні позитивні наслідки, а саме: зменшиться обсяг перестраховування за межами України, оскільки на її ринку будуть працювати страховики, що мають набагато більші фінансові можливості; зросте обсяг страхових резервів, що повинні працювати на внутрішньому ринку інвестицій; в Україну разом з іноземними компаніями прийдуть і нові страхові технології; значно зменшаться можливості роботи в Україні страхових посередників, що нелегально збирають з населення України чималі засоби [7].

Таким чином, на підставі проведеного дослідження визначено, що пріоритетними тенденціями розвитку українського страхового ринку є його глобалізація за умови збереження конкурентноздатності вітчизняних страховиків та забезпечення фінансової безпеки країни в цілому.

1. Про внесення змін до Закону України "Про страхування": Закон України від 07.07.2005 року № 2774-IV // www.rada.gov.ua 2. Про схвалення Концепції розвитку страхового ринку України до 2010 року: Розпорядження Кабінету міністрів України від 23.08.2005 року № 369-р // www.rada.gov.ua 3. Гамаєва О. Вплив процесів глобалізації на розвиток ринку страхових послуг України // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2006. – № 89 (Економіка). – с. 61 – 63 4. Дворак М. Вплив глобалізації світової економіки на розвиток українського ринку страхових послуг // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 8 (62). – с. 67 – 74 5. Уманцев Ю. Страховий ринок України в умовах глобалізації світової економіки // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2006. – № 81-82 (Економіка). – с. 120 – 122 6. Фурман Ф. Нормативна база ринку страхових послуг в Україні та її удосконалення // Ринок цінних паперів України. – 2005. – № 11-12. – с. 65 – 67 7. www.dfp.gov.ua

Надійшла до редколегії: 5.12.2008

Р.Е. Островерха, канд. екон. наук, доц.

ПРИБУТКОВЕ ОПОДАТКУВАННЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ: ДОСВІД ТА НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Критично оцінено діючу практику прибуткового оподаткування страховиків щодо її відповідності науковим принципам оподаткування, напрямкам еволюції податкової системи України, особливостям страхової діяльності та запропоновано напрямки її удосконалення

Present practice of income taxation insurant is critically estimated in regard to its conformity with science principles of taxation, trends of tax system's evolution and peculiarities of insurance activity and recommendations the purpose of implementation rational forms of taxation

Створення цивілізованого страхового ринку, спроможного надати громадянам і суб'єктам господарювання якісний страховий захист є однією з ключових проблем діяльності держави у ринкових умовах. Найсучасніші досягнення науково-технічного прогресу не лише не позбавили людство від природних катаклізмів, що мають тенденцію

закономірно повторюватись в його історії, а, навпаки, періодично продукують нові, більш масштабні та згубні за їх руйнівними проявами негаразди, що чинять вагомі втрати людських, матеріальних та фінансових ресурсів, тому об'єктивність процесу управління ризиками зумовлена стратегічною метою суспільства – забезпечення стабільної